

Fülöp Tímea

A paradicsomban is nő gyom

**Koleszár Stella:
Gaztett**

Horizont Galéria,
2022. II. 2. – III. 9.

Koleszár Stella üvegtervezőként diplomázott, ami azért érdekes a *Gaztett* című önálló kiállítása kapcsán, mert a Horizont tere úgy alakult, hogy középre csoportosult a három, formába olvasztott üvegszobor, és azok köré kétszer ennyi papírkollázs került. Nem művészi médiumváltásról van szó, hanem arról, hogy ugyanannak a történetnek két oldalát más-más anyagon keresztül lehet elmondani részben a technikai lehetőségek, részben a hozzájuk kötődő konnotációk miatt. A kiállítás egésze a bűnbeesés és a bűnösség fogalmi újraértelmezését célozza nem titkoltan személyes érzelmek és feldolgozási mechanizmusok alapján, a kép és szobor tematikus elkülönöződése azonban általános törvényeket követ.

Évszázadok óta töretlenül tartja magát az az elképzelés, hogy a szobrászat közelebb van a valósághoz (és így távolabb az ideától), pusztán azért, mert anyagi. Ezt Koleszár úgy fordítja le a saját nyelvére, hogy a szobrokhoz rendeli magukat a bűnöket, a képekhez az azokról megfogalmazott gondolatokat. Ez megfogható a szobrok érzéki formáiban akár a fekvő nőalakról, akár az absztraktabb, lekerekített mellszoborról beszélünk, melyek nehézkedése letagadhatatlan, hiszen olyan benyomást keltenek, mintha a még lágy üvegre hatna a gravitáció. A címük is árulkodó: *Luxuria* (2020), azaz bujaság, *Superbia* (2022), vagyis gőgösség, *Mendacia* (2022), hazugság. A nyelvhasználat és a téma találkozásának óhatatlanul is meg kell idéznie a biblikusságot, a kollázsok növényi motívumait is bevonva pedig már az Édenkertnél járunk, ahol Éva éppen kísértésbe esik.

Ez véletlenül sem azt jelenti, hogy Koleszár megpróbálná vallomásra bírni az első bűnöst, és azt sem, hogy folytatni szeretné azt a narratívát, amelyben minden nő eredendően részesül az ősbűnből, mintha az valamiféle transzgenerációs trauma volna, netán billog a lelken, éppen ellenkezőleg. A hangsúly a körülményeken van – két egészen különböző dolog bűnbe esni és bűnelkövetőnek lenni. A szándékoltatást vagy annak hiányát a jog is jól ismeri, amitől nemcsak a büntetés mértéke, de akár szükségessége is függ. Vagyis a gonoszság, romlottság, javíthatatlanság vádját csírájában fojtja el, és egy humánusabb közelítést javasol, mely figyelembe veszi az esendőséget, amit nem tekint gyengeségnek. Tehát itt

↑
KOLESZÁR Stella: *Mély gyökérszet*,
2022, kollázs, 100×70 cm
Fotó: Bíró Dávid
A művész és a Horizont Galéria jóvoltából

nincs helye a kanti kategorikus imperatívusznak, mert nem ismeri el sem az abszolút erkölcsi mércét, sem a cselekvési maximát – vagyis nincs szabálykönyv, amit mindenkor betűpontosan követni kell és lehet.

Az, hogy a döntéseinkben nem elhanyagolható szerepet játszó véletlen éppen a szobrokban értelmezi át a bűnt, ha a véletlen alatt a hatáskörünkön kívül lévő, ám minket befolyásoló tényezőket értjük, felidézhet egy filmtörténeti kulcspontot. Tarkovszkij *Andrej Rubljov*-jának (1966) utolsó fejezetében azt láthatjuk, ahogy a fiatal harangöntő elsírja magát, mikor élete első harangja szépen szól az avatáson, a mesterség ugyanis tele van titkokkal, és az öntés olyan folyamat, melynek végkimenetelét soha nem látni előre, az utólagos javítás pedig szinte lehetetlen. A siker akkora csoda, hogy a filmben némasági fogadalmat tett, visszavonult festő ismét beszélni és alkotni kezd.

A kollázsok egészen más látványvilágot képviselnek, mint a szobrok, a letisztultság és a limitált paletta helyén szecessziós ornamentikát és az összes elképzelhető pasztellszínt találjuk. A szalagszerűen felvágott, főleg növényeket ábrázoló fotók úgy tekeregnek a monokróm hátterek előtt, hogy akár az Édenkert kígyójára is aszociálhatunk róluk, bár a képek maguk leginkább az etnominták és Alfons Mucha plakátjainak ötvözetére emlékeztetnek. A természetközelséggel a lényeg felé tapogatózunk, mely egyszerre mutat vissza a szobrokban lévő nő és bűn viszonyára, illetve a címben szereplő kétértelműsége.

A gaz és gyom szinonimák egymással való kijátszásának eredményei a képek, melyek egy belső világ allegóriáiként számolnak be a felismerésről, hogy az emberben olyan hajlamok vannak beágyazódva, melyekről sokszor tudomása sincs (*Mély gyökérszet*, 2022), s melyekből könnyen lesznek a szobrok által megtestesített bűnök. A társadalmi szerződéssel foglalkozó filozófusok (Thomas Hobbes, John Locke, Jean-Jacques Rousseau)

ezt nevezik természeti állapotnak, melyet szerintük ilyen vagy olyan módon korlátozni kell a békés együttélés érdekében – Koleszár az erre irányuló kísérletet is bemutatja *Gyomirtás* (2022) címen. Az ennyi is marad, kísérlet, hiszen az esendőség és a kiszámíthatatlanság fennsíkján megállíthatatlan erők sodornak el (*Bozóttűz I-II.*, 2021–2022), elvégre Platón annyira befolyásolhatónak tartotta a polgárokat, hogy még bizonyos hangsorokat is betiltott volna, nehogy egy csábító dallam pusztulásba döntse az államot.

Ha teljes feloldozást nem is jelent, mindenképp tartanunk kell valamire az igyekvést, ami az impulzusok megzabolázására irányul, akár a bűnös, akár a szenvedő fél vagyunk a történetben (az éremnek mindig két oldala van, a megbocsátás lehet a büntudat elengedése is – ezért látjuk a kollázsokat párban, hol a Nappal, hol a Holddal a háttérben). A növénymotívum növekedése könnyen olvasható személyes fejlődésként, mely nincs kötelező jelleggel kiterjesztve a nézőre, inkább csak betekintést enged egy változóban lévő belsőbe – a tanulság tulajdonképpen már le van vonva, de annyira allegorikusan és elemelten van tálalva (még a címek is régiesek és idegenek), hogy újabb magyarázatra szorul.

Épp a fókuszpont, a csúcspdíz marad leginkább nyitva: a *Folyondár II.* (2022), mely az invazív, hosszú indákat növesztő kúszónövények egy csoportjára utal, s mely ugyanúgy tűnhet fojtogató kezek csokrának, mint homlokra való koszorúnak. A szorítás mellett szól az, hogy a természeti állapot ösztönei elburjánzásukban vélt vagy valós gaztettekhez vezetnek, a koszorú azonban hordoz másodlagos jelentéseket is. Érthetjük az önmagunk felett aratott apró győzelmek szimbólumaként, a fejlődés jutalmaként, vagy akár a mérgező gyomnövényeket átfordíthatjuk gyógynövényekké is, és akkor a boszorkánykonyha új fénybe kerül – egy újabb, eredendően vétkesnek tartott nőalak vetközi le a bűn tudatát és a büntudatot.